

דיון על הרפת העתידה לקום

מו ויסכמו את שניהם, חלק גדול מן ההשקעות המתוכננות השנה יהיה כבר בשלבי ביצוע מת-קדמים, וייתכן שלא יהיו עוד ברוח המסקנות, שנבעו מסיכומיהם.

נושא הרפת מורכב מאוד ולא נוכל לדון בכל הבעיות, הדורשות ליבון והבהרה. מן ההכרח להפריד ולהתרכז בבעיות הדוחקות ביותר, כהנחיות יסוד להמשך.

אורי העמיד על כנם את הבעיות שדחיפותן עדיפה ודורשות בירור מקיף ומסקנות אפשריות, והן: —

1. מהי התחזית לרפת העתידה, האם היא מתחרה בתעשייה, או שיש לקיימה כענף חק-לאי?

2. האם מוצדקת שאיפת הרפתנים לסיים את החליבה בזמן מצומצם ככל האפשר, ובכמה יכולה וצריכה לעלות לרפת התארגנות זאת?

3. איך להתייחס לבעיה הכלכלית של הרפת? — כל שנקבע היום לפי מצב המחירים הקיימים, עשוי להשתנות בין יום: מחירי אספקה, שכר עבודה, ועוד. בחיזוי לשנות השמונים יש לאלה השפעה עצומה.

4. האם עלינו לקיים גם להבא את הרפת על כל שלוחותיה, או שמא מוטב להתמחות בשלוחה נפרדת — חלב, גידול, פיטום, כענפים נפרדים?

5. האם הרפת הגדולה העתידה צריך לקיימה כיחידה אחת, או שמא מוטב לפרקה ליחידות קטנות, באחריות של צוותים נפרדים?

נתרכז בדיוננו כעת בעיקרי הדברים, נקבע ונתעמק בהנחיות ונגיע למסקנות, בחלקן לפחות.

ראשון לחוות דעת היה הח' שלמה דורי. הוא בירך את המחלקה הטכנית על היוזמה. חשוב לדון בנושא לא תחת לחץ של תכנית קונקרטית, מסויימת, אלא לראות ולהקיף את מכלול האספקטים של הענף.

אנחנו חווים את אשר יבואנו בשנות השמו-

ביוזמת המחלקה הטכנית של קיבוצי "השומר הצעיר" נערך כנס זעיר, כעין סימפוזיון, לדיון בנושא ההתפתחות החזויה בענף הרפת בעתיד והתארגנות המשק הקיבוצי לקראתה.

לכנס הוזמנו מספר מצומצם של אנשים — אנשי הדרכה לרפת ומקצוע לבניין, אנשי כלכלה ומשק מהיחידה הבין קיבוצית, המחלקה הטכנית של הקיבוץ המאוחד וב"כ התאחדות מגדלי בקר.

בדיון פתח הח' בנימין יסעור בהסברת ייזום הכנס ומטרתו, ואמר: מטרת התכנסותנו לדון בענף הרפת במשק הקיבוצי. עד כה דברנו ותכננו מבנים לרפת בגודל של 250—300 פרות חולבות והגלווה אליהן. כעת אנו נדרשים כבר לתכנן ל-400—500 חולבות וכל השלוחות המתלוות למספר חולבות זה.

יש צורך בהיערכות כללית לקראת הבאות, דרושה עבודת הכנה רבה, והיא צריכה להתבטא בעריכת סקר, ואולי יותר נכון מחקר לקראת מה אנו הולכים בפיתוח ענף בקר החלב ואיך להתארגן בעתיד.

הרפת עומדת בפני מבחנים כלכליים (מחיר החלב), בעיות עובדים, שאלת מבנים והתאמתם להתפתחות הטכנולוגית הדינמית, אשר מכתובה שינויים תכופים. בראש ההתלבטויות — שאלת ההשקעות שצריכות לעמוד בתחרות עם מפעלים תעשייתיים אשר מבטיחים רווחים ושכר עבודה גבוה יותר בעתיד הקרוב והרחוק יותר.

השאלה מהו הגבול לגודל הרפת שהקיבוץ, במבנהו המשקי והחברתי — בעיקר, יוכל לעמוד בו — לא רק מבחינה פיזית, אלא גם מבחינה חברתית של כוחות עבודה.

הדיון צריך להיות פתוח, ללא הגבלה בהתבטאות, שיקיף את בעיות הענף על כל צדדיו במכלול השאלות הרחב ביותר.

סיכומי הדיונים צריכים לשמש רקע לתכנון הסקר או המחקר להתפתחותו של הענף בעתיד. הח' אורי גרף מילא אחרי יסעור. הוא חושש שאחרו בדיון ועריכת סקר אחריו, כי עד שיסיי-

במשק על תחרות באמצעי ייצור, אין הכוונה רק לכוח עבודה מבחינה פיזית, אלא גם — ולא במעט קובעת — רמתם האינטלקטואלית-מקצועית של כוחות העבודה. אנחנו נרצה בכוונת מעולים גם לענף הרפת (כי אי-אפשר לקיים ענף כל שהוא על כוחות עבודה שוליים) ונצטרך לתת לאנשים אלה אתגר, אשר יעניין אותם בעבודתם. השאלה לרוב אינה בקלות או קושי העבודה, כי אם בעניין שבה, ואז יוכל לעמוד בהתחרות עם ענפים אחרים, גם תעשייתיים, במשק.

שאלת ייצור מזון במשק צריכה להעסיקנו. לייצור מזון יש מגבלות במים וקרקע, שיש להם אלטרנטיבה רווחית יותר, ואת ייצור המזון הדרוש לרפת דוחים לתחתית הטבלה. מוצרי לוואי הקלאיים או תעשייתיים, מקורם גם הם במים וקרקע (קליפות פרי הדר — פרדסים, קש — שטחי מזרע, ועוד). ייצור מזון במשק, או רכישתו מחוצה לו, קשור במבנים וצוות מיכון. יהיה משגה כבד להתעלם מאלה, בהנחה שאנו עומדים בפני ייצור מזון כולי מחוץ למשק.

בשאלת שלוחות הענף — אין לזו חשיבות מהותית, זוהי שאלה משקית כלכלית. יש לנו תשובה לקיום שלוש השלוחות, או אחת, או שתיים מהן, כל משק לפי תנאיו. אי-אפשר ברפת, כמו בלול, להכתיב התמחורות בשלוחה אחת בלבד. בתנאי ארצנו רב-גווניות עצומה ופיתרון אחד כלל ארצי לא ייתכן. מה שטוב למשק אחד, יכול להיות משגה פטאלי לגבי אחר: לדוגמה: קורל — טוב בערבה, אבל אינו מתאים למלכיה שבהרי הגליל. אשר לענף הרפת כיחידה בכל גדלה והיקפה, אין בזה הכרח. שלוחה מסוימת יכולה להתקיים באותו משק בפני עצמה.

גודל העדר — אנקוט במספר שרירותי. כיחידת מינימום הייתי קובע 300 חולבות. אבל אל נכון קובע בעניין זה המצב החברתי של הקיבוץ. קיבוץ שמונה כ-200 חברים יכול להסדר, בחדר, בצורה מכוונת ע"י צמצום בענפים אחרים על חשבון הרחבתו של ענף הרפת, תוך

נים, ואחריהן נעמוד בפני שנות ה-90, ותמיד תעמוד לפנינו השאלה — ומה הלאה?

אין, לדעתי, לגלוש ל"מדע דמיוני", — אומר דור, אבל אין גם להתייחס לבעיות הרפת מנקודת ראות טכנית בלבד. את הרפת הקיבוצית צריך לראות כאחד מענפי המשק מנקודות ראות שונות, שהן מכתובות לבו הנחיות יסוד.

המשק הקיבוצי, על כל זרמיו, מעוניין לשמור על גוונו החקלאי ומעוניין לקיים כל ענף חקלאי בו נוסף על התעשייה.

המשק הקיבוצי חייב לקיים את ענפיו בצורה אינטנסיבית, המחייבת רמה מקצועית גבוהה של העובדים בהם, ניצול אמצעי ייצור העומדים לרשותם, וכו'.

אל לנו לשכוח את אופיו של ענף הרפת, על אף המקובל כעת להגדירו כענף תעשייתי. אנחנו עוסקים באמצעי ייצור חי, שלא תמיד תואמים את הקריטריונים התעשייתיים.

בתכנון הכלכלי של הענף אסור, לדעתי, להתעלם מן הקיים ב-1973, כדעת המחלקה הטכנית, כי מצבו של הענף היום הוא כמעט ודאי לעוד מספר שנים. אפשר לחזות מראש לפחות ל-4—5 שנים את הצריכה בארץ (רמת החיים העולה, העלייה לארץ הגדלה והריבוי הטבעי) והיא מכתובה לנו מסגרת תכנונית. בנקודה זו צריך להביא בחשבון את כושרו ויכולתו גם של השותף לייצור, המשק המושבי-המשפחתי. על אף המגבלות שבענף, אין להניח שהוא עשוי להתרכז בסקטור התיישבותי אחד בלבד. אנחנו דנים כאן, כמובן, בסקטור הקיבוצי, ונחזה רק את חלקו ביכולת הייצור.

לשאלת רווחיות הענף, מוצריו הם מסוג מצרכי יסוד, וכל עוד מדינתנו — כמדינת סעד — לא תרשה ולא תאפשר התפתחות סטיכית במחירים, הם יעמדו בביקורת והכוונה מתמדת. ולגופו של העניין, מבחינה טכנית ופונקציונלית, וגם ביולוגית חייבת גישתנו לעמוד במבחן השל כל הישר — הכלכלי, אומנם עם גמישות מסוימת, אבל בגבולות סבירים. בעיה בפני עצמה — העובר ברפת. כשמדובר

משמעותי בהישגי הפוריות, בתלות מגודל העדר. במשק הקיבוצי הפוריות פחותה מאשר במשק מושבי-משפחה. ואפילו בזה האחרון יש הבדל בין עדר של 5–10 פרות לבין גדול ממנו, המונה 20–30 פרות.

ולסיום — הסקר או המחקר שעליו מדברים לא יכול להיעשות תחת לחץ של זמן. העוסקים בו צריכים להקדיש את מיטב זמנם לאיסוף חומר רב, ככל האפשר, וכולנו יחד — לאחר עיון ולימוד החומר — נדון בו שנית ונסיק מסקנות.

תמצת מהסטנוגרמה ועיבד ח. עפרוני

תשומת לב לטיב כוח האדם, התמחות, אתגרים ויכולת שליטה על הנעשה בענף. בסידורים טכ-נולוגיים מסויימים יכול צוות, העסוק היום ברפת של 150 עד 250 פרות, להשתלט על עדר בן 300 פרות עם השלוחות הנלוות אליו.

כדאי לציין כאן — מה היא התחזית ל-1979, מבחינת גודל עדר חולבות במשק קיבוצי.

לפי הנתונים של המרכז לתכנון נהיה זקוקים ב-1979 לכ-800 מיליון ליטר חלב. בהנחה שאת כל החלב נייצר בארץ (היום 85%) יפול בחלקה של התנועה הקיבוצית 50% = 400 מיליון ליטר חלב. בהנחה, שהתנועה הממוצעת לפרה תעלה עד אז, לכ-6,500–7,000 ליטר חלב בשנה, נהיה זקוקים בקיבוצים לכ-60,000 פרות. ושוב בהנחה, שכל 190 הקיבוצים ימשיכו לקיים רפת חלב, ימנה העדר הקיבוצי הממוצע — 315 פרות, בתנועה בין 250 ל-500 פרות. זאת מסגרת ריאלית, שבה יש להתחשב בקבלת החלטות תכנוניות, אירגוניות, מקצועיות וגם בגודל ההשקעות למתקנים מרכזיים בענף.

לדעתי, צריכים לבנות מודל של 500 פרות חולבות, שמבחינת תכנון ארצי של הענף וחלוקת אמצעי הייצור, נראה לנו כעת כדבר ריאלי, כמובן, תוך התפתחות הדרגתית (לא מהיום למחר). במשק, אשר ברבות הימים יעבור את ה-500, יש לתכנן יחידות קטנות יותר ונפרדות.

אשר לצפוי בשטח הביולוגי — התהליכים מסובכים ואין לשייכם לקטגוריה של תיעוש, לדוגמה: בעיות פוריות. בבעיה זו אי-אפשר לעשות הכללות ואין להסתמך על ממוצעים. כאן דרוש פיקוח של אדם ולא של מכונה. בבעיה זו יש משום מגבלה למסגרת. כאן המספרים בין 450 ל-500 פרות, או אפילו בין 500 ל-550, אינם מהותיים, אבל יש להם גבול מסויים. וכל אשר זורק, בלהט הוויכוח, מספרים של 700, 800 עד 1,000 פרות, בהסתמך על הקיים בעולם הגדול, אינו יודע, כנראה, באילו בעיות כרוכה החזקת עדרים בהיקף וגודל כגון אלה. מה שאפשר בכ"ז לומר היום, על סמך ניסיונונו אנו (ויש לזה אישור גם מאנגליה), שישנו הבדל

הודעה ובקשה

חברים-בוקרים, מדריכים לגידול בקר, אנשי המקצוע והמחקר, כל המעוניינים לפרסם את מאמריהם ב"משק הבקר והחלב" — מתבקשים להמציא את כתבי היד שלהם בדפוס בריווח של שתי שורות.

באין אפשרות לשלוח את החומר מודפס, ישקוד נא המחבר לכתוב את דבריו בכתב יד ברור ככל האפשר, וגם זה בריווח של שתי שורות ושוליים בצד.

בברכת מועדים לשמחה

העורך

התאחדות מגדלי בקר בישראל מברכת

את הח' נתן פוקס לקבלת "פרס יעול" ממשרד החקלאות, ואת צוות עובדי הרפת בקיבוץ גבת לקבלת "פרס העבודה" מטעם ההסתדרות.